

TIL O‘QITISHDA KOMPETENSIYAGA ASOSLANGAN VA O‘QUVCHIGA YO‘NALTIRILGAN YONDASHUVLARNING INTEGRATSIYASI

Usmonova Mahliyo Usmon qizi, Termiz Iqtisodiyot va Servis Universiteti
magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada til o‘qitish jarayonida kompetensiyaga asoslangan yondashuv hamda o‘quvchiga yo‘naltirilgan yondashuvlarning o‘zaro integratsiyasi tahlil qilinadi. Maqolada zamonaviy ta‘lim tizimida kompetensiya tushunchasining mazmuni, o‘quvchining faol ishtirokini ta‘minlovchi metodlar, shuningdek, ushbu yondashuvlar uyg‘unlashuvi natijasida ta‘lim sifati va samaradorligining oshishi ilmiy asosda bayon etiladi. Integratsion yondashuvning afzalliklari sifatida o‘quvchilarda mustaqil fikrlash, ijodkorlik va kommunikativ kompetensiyalarni rivojlantirish imkoniyatlari ko‘rsatib o‘tiladi.

Kalit so‘zlar: kompetensiyaga asoslangan yondashuv, o‘quvchiga yo‘naltirilgan ta‘lim, integratsiya, kommunikativ kompetensiya, til o‘qitish, interfaol metodlar, mustaqil fikrlash.

Kirish

Bugungi globallashuv davrida ta‘lim tizimi doimiy ravishda yangilanib borayotgan bo‘lib, o‘qituvchilardan o‘quvchilarda hayotiy, kasbiy va kommunikativ kompetensiyalarni shakllantirish talab etiladi. Ayniqsa, chet tillarni o‘qitishda kompetensiyaga asoslangan va o‘quvchiga yo‘naltirilgan yondashuvlarning integratsiyasi o‘quv jarayonini yangi bosqichga olib chiqadi.

Kompetensiyaga asoslangan yondashuvning mohiyati — o‘quvchilarga nazariy bilim emas, balki amaliy qo‘llay oladigan ko‘nikma va malakalarni shakllantirishdir. O‘quvchiga yo‘naltirilgan yondashuv esa, o‘quvchini o‘quv jarayonining markaziga qo‘yib, uning shaxsiy ehtiyojlari, qobiliyatlari va qiziqishlarini inobatga oladi. Shu bois, ushbu ikki yondashuvni uyg‘unlashtirish zamonaviy til o‘qitishda muhim pedagogik zaruratdir.

Asosiy qism

1. 1. Kompetensiyaga asoslangan yondashuvning mohiyati

Kompetensiyaga asoslangan yondashuvda o‘quvchilarning bilimi emas, balki ularning bilimni real hayotiy vaziyatlarda qo‘llay olish qobiliyati baholanadi. Bu yondashuvda o‘qituvchi bilim manbai emas, balki yo‘l-yo‘riq beruvchi, maslahatchi va motivator sifatida namoyon bo‘ladi.

Til o‘qitish jarayonida bu yondashuv quyidagi kompetensiyalarni shakllantirishni ko‘zda tutadi:

- lingvistik kompetensiya – til tizimini bilish va qo‘llay olish;
- sotsiolingvistik kompetensiya – muloqot madaniyati va ijtimoiy moslashuv;
- pragmatik kompetensiya – nutq vaziyatiga mos ravishda til vositalarini tanlay olish;
- madaniy kompetensiya – xorijiy madaniyatni tushunish va unga hurmat bilan yondashish.

2. 2. O‘quvchiga yo‘naltirilgan yondashuvning xususiyatlari

O‘quvchiga yo‘naltirilgan ta‘lim o‘quvchini passiv qabul qiluvchidan faol ishtirokchiga aylantiradi. Bu yondashuvda o‘qituvchi o‘quvchining shaxsiy rivojlanish yo‘lini ko‘rsatadi, ularni hamkorlikda ishlashga, o‘z fikrini mustaqil ifodalashga va ijodiy yondashishga o‘rgatadi.

Bunday yondashuvda interfaol metodlar — “Aqliy hujum”, “Klaster”, “Juftlikda ishlash”, “Rol o‘ynash” kabi usullar muhim o‘rin tutadi. Bu metodlar o‘quvchilarni tilni o‘rganishda faol, o‘zaro muloqotda bo‘lishga undaydi.

3. 3. Integratsion yondashuvning afzalliklari

Kompetensiyaga asoslangan va o‘quvchiga yo‘naltirilgan yondashuvlar integratsiyasi natijasida o‘quv jarayonida quyidagi ijobiy natijalar kuzatiladi:

1. O‘quvchi o‘z ta‘limiga mas‘uliyat bilan yondashadi.
2. Dars jarayonida o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasida samarali muloqot yuzaga keladi.
3. O‘quvchi tildan foydalanish orqali real vaziyatlarda muloqotga kirishishni o‘rganadi.
4. O‘qitish jarayonida refleksiya, baholash va o‘z-o‘zini tahlil qilish ko‘nikmalari shakllanadi.

Integratsion yondashuv o‘qituvchidan yuqori darajadagi pedagogik mahorat, darsni rejalashtirishda kreativlik va moslashuvchanlikni talab qiladi. Shuningdek, darsda o‘quvchining shaxsiy o‘sishiga e‘tibor qaratish, unga rag‘bat berish ham muhim omildir.

Xulosa

Til o‘qitishda kompetensiyaga asoslangan va o‘quvchiga yo‘naltirilgan yondashuvlarning integratsiyasi ta‘limning sifatini oshirish, o‘quvchilarda hayotiy ko‘nikmalarni shakllantirish hamda mustaqil fikrlovchi shaxsni tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb etadi. Bu integratsiya natijasida o‘quvchi faqat tilni o‘rganibgina qolmay, balki uni real hayotda qo‘llashga, muloqotda samarali bo‘lishga o‘rganadi. Shunday qilib, zamonaviy o‘qituvchining vazifasi – bu ikki yondashuvni

uyg'unlashtirgan holda o'quvchini faol, mustaqil va kreativ fikrlovchi shaxs sifatida shakllantirishdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Xodjayev, A. (2022). Chet tillarni o'qitishda kompetensiyaga asoslangan yondashuv. Toshkent: TDPU nashriyoti.
2. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge: Cambridge University Press.
3. Brown, H. D. (2007). Principles of Language Learning and Teaching. Pearson Education.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-3775-son qarori, 2018-yil 6-iyul. Chet tillarni o'qitish tizimini takomillashtirish to'g'risida.
5. Nunan, D. (2003). The Learner-Centered Curriculum. Cambridge University Press.